

non erit mirum, aut novum, si justum, licetum in & voluntate Dei quasitum, ejusmodi imperium asseveremus, quo mediante tot, ac talia animi, & corporis bona vici contingunt, coram culta barbarie, feritate frenata, mentis cacciatrice Evangelii radix illuminata, demum capititate depulsa, praefatis, ac salutaribus legibus instituti, fidelis ac spurcis moribus in politicos communitatis, & commercii, & artibus adeo necessariis quibus ante carebant, communicatis.

Quare & justissime Thomi. Bocius l. 2. de

sign. Eccles. Dei, c. 1. ad medium, Indos, qui nunc sunt, prae antiquis illis fortunatissimos vocati, ob cultum, & disciplinam, quam mediante Hispanorum dominatione habuerunt. Et ut ante Nos adverterit Oratior in tractat. de nobilit.

p.c. 2. n. 23. de his nostris Indis merito dici potest, quod Plutarchi in lib. de fortuna, & virtute

Alexandri, & de Barbaris ab ipso proponatis scriptis, scilicet: Beliores fuisse multo ab Alexandro, & viatoribus & subditis, quam qui eum offigerunt, cum hinc, perditissimum vitam agentes; nullus arcuit, nec a vita redemit, ille vero ad saecularem vitam, & statum vel invitos traduxit, ut ipse cum Theopistoco diceret jam possint: Perieramus, nisi periremus.

Quam rationem generaliter ad excusandam omnium Barbarorum servitutem expressit D. August. ubi supra & multi etiam considerante solent pro captivitate Ethiopiae, qui ex Africa a Lusitanis adspicuntur, ut refert P. Ludovic. Molini, de justitia & iure, tr. 2. disp. 34. vol. 167. lit. C. Pat. Rebell. de obligat. just. lib. 1. q. 10. sect. 2. num. 16. Pat. Fr. Joan. Marq. in Gubernat. Christ. lib. 1. c. 2. pag. 10. & Nos infra lib. 3. c.

70. num. 5. & Ubi injurias esse, quibus gratiae debeantur concludit, & illud Tertuli allegat. lib. de Pato c. 1. n. 10. Post injuria beneficium. Et potuit allegare Claudio. in lib. de IV. Consulatu Honorii, ubi & consumelias illas atque parum & injurias verba, que olim in servorum manumissionibus interveniebant, de quibus agitur in Novell. 18. & in l. ult. C. de emancip. liber. Injurias felices nominat, quod earum intervenient libertas concederetur, nos olim nihil cura oramus.

71. Quod adeo verum fuit, ut teste D. Hieron. apud Paul. Oros. lib. 7. c. 43. Ipsi & Gothi, quamvis Barbari & Romano Imperio admodum infensi, illius nomen, & gloriam abolere desierint, propter justitiam, & utilitatem legum, quas evigente in universum Orbem sparsas agnoverant.

In quibus omnibus, & quantum Hispani Romanos excellunt, & quanto utiliores, ac subtiliores leges, mores, artes, & plurima alia ad humanae vitam humaniter ac civiliter transigendam Indis comunicaverint, apertius est, quam in probatione aliqua egat, & vel ex supra relativi liquido constat, & ex aliis, quae adduximus supra lib. 3. c. ult. ex num. 34. & expresso docet & eruditissim. Thom. Boc. lib. 7. de signis Ecl. 77. Det. c. 4. ad finem ubi concludit: At nunc populi omnes (scilicet Barbarorum Indorum) ad Christianitatem Hispanorum cura traducti, superant, vel sequant prope Europeos cunctis humanitatis ac religionis officiis, ut ex illis, qui dia per illas regiones vagantur, sum, Rome audiri, & unum perceptum novem nonnullos ex illis oriundos, & indigenas, tamenque confessiones in urbe audiuerim, & lib. 8. c. 5. post princ. ubi eamdem curam commendans, sic inquit: Ab sane nunc illi populi mansuetudine, doctilitate, religione, ac bonis moribus nos superant; & lib. 21. c. 3. ubi ait & Ne quae legitur illa gens tot nationes tam diris, & efferratis moribus ad humanitatem perdixisse, & excoluisse ad omnem civilem cultum, us Hispanis. Quin si coarctare cuncte nationes haud poterunt sustinere tot populos, tam bellum in moribus horrentes ad humanae vivendi genus expolitiss. ut Hispani fecerit.

Quin-

Quinto & ultimo, pro eadem opinione considerari potest, & quod si hudi ob barbariem, & dementiam natura ipsa servi erant, ut ex Aristotele diximus, neque illis ratio sufficiebat, ut scipios regere possent, justius fuit, eos servire, quam imperare: quinimo, & dominio particulari rerum suarum privari potuisse videbantur. Tum quia illius solum est capax intellectualis creature, ratione liber arbitrii, ut infra cap. sequent. dicitur: cùm étiam, & quia, ut argumentatur idem

Victor. sup. num. 4. si ratione insipientia erant servi, ea plaus est servorum conditio, ut neque rerum dominum, neque aliquid proprium habeare possint, sed quidquid acquirunt, illico ad eorum dominos transeat, l. placit. ff. de acquirend. a hereditate princip. inst. de his qui sunt sui &

item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

82. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

83. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

84. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

85. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

86. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

87. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

88. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

89. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

90. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

91. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

92. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

93. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

94. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

95. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

96. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

97. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

98. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

99. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

100. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

101. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

102. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

103. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

104. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

105. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

106. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

107. item vobis, instit. per quas person. Atque ita fuit

SUMMARIUM.

1. Barbari, & feritas Indorum absolute considerata non probat justum, & sufficientem istulum ad eos debellandos, & spoliandos.

2. Autores plures adducuntur, qui negant, infidelibus ob solam barbarum bellum inferri posse.

3. Domini est capax solam naturalis, & intellectualis creature.

4. Homines sicut alibi multum barbari, & ferocios, & corporis deformes reportantur, si sacerdotem habent aliquem intellectum, inter creaturas rationales comparari debent, & num. 6.

5. Monstris omnia hominum rationalium reformati corporibus resurrectura sunt.

6. Quomodo formam habuerint, recurrenturos, sentit D. Isidorus.

7. Hominum monstrorum varie species connumerantur.

8. Homines quantumvis silvestres, & monstrosi, si lumen aliquod rationis habent, doceri, & excolti possunt.

9. Barbari, cum veri homines sint, jus gentium servare debet, & dominorum distinctione et introducta.

10. Deus fecit nos, non ipsi nos.

11. Hominis imputari non debet, qua forma, regio, vel dotificatio nascatur.

12. Homines ex natura soli, vel eoli, sub quo nascuntur, animi & corporis tempore ut plurimum suntur.

13. Lex sicut si nolit, & qui mancipia, ff. de adi. edit. illustratur.

14. Nationem calo, & solo felicem sortiri gloriosum est.

15. Indi si ob barbarum, & silvestrem vitam bellum inferre licet, idem licuisse dicendum esset in aliis plurimi nationibus, qua olim non minus barbare fuerunt.

16. Homines initio mundi silvestrem vitam egisse, & sermonis usum non habuisse, quidam false affirmant.

17. Adam fuit sapientissimus, & eloquentissimus.

18. Cain Adae filius maiusculam civitatem discavit.

19. Humanum genus ubi augeri cupit, & in variis regiones dividit, multi homines silvestrem, & errantem vitam egerunt.

20. Homines qui pado utribus, & sociabiliter ac politum vivendi modum reduci caperint, cum Cicero-ne, & aliis.

21. Lucretii carmina referuntur de statu, & conditione hominum antiquorum tractantia.

22. Nationes plurime barbarae etiam hodie reperiuntur, quarum comparatione pauci sunt, qua politice vivunt.

23. Barbari nominis communem definitionem non incep-rotat Joan. Boer.

24. Nationes aliae aliter barbarae videntur.

25. Anacharis apophthegma.

26. Graci, omnes nationes Barbaras, & Barbariam appellabant.

27. Latinis Barbari, & Italia Barbaria dicitur a Plauto.

28. Germani, & aliae quam plures nationes Septentrionalis olim non minus ferar, & barbarae, quam Indi Occidentales fuisse perhibentur.

29. Saxonum & Hungarum priscas feritas, & barbaries.

30. Scytharum quanta fuerit olim cruditas, & barbaries.

31. Scytharum cur Horatius protugos & campestres ap-pellet.

32. Batavi, qui hodie Hollandi dicuntur, olim nimis traxi.

- iruces, & agrestes reputabantur.
 33 Auri Batava proverbiis unde.
 34 Baotorum ruditatis, & crassities tanta olim fuit, ut in proverbiis obseruitur.
 35 Baetos Hispano cur ebris appellentur.
 36 Asia praecipua provincia Phrygia, Mysia, Caria & Lydia nimis barbara erant, & plura adagia hoc denotantia.
 37 Phryges per antonomasiam Barbari dicti fuerunt.
 38 Tibia Barbara que.
 39 Barbaricari dicuntur, qui vestibus Phrygio more acu piftis & auratis velabantur.
 40 Lex 1. C. de excusat. artific. Iex 1. C. de privileg. schol. & lex 1. de Fabricens. in C. Theodos. ext. ponuntur.
 41 Phrygiones dicti, qui vestibus auro intextis inducebantur.
 42 Franjas & Franjones Hispanae voces unde originem ducuntur.
 43 Turcarum barbaries & morum feritatis maxima est, & fuit.
 44 Astros, Gallos & Hispanos inter Barbaros, & feros collocat Cicero.
 45 Hispanos antiquos tamquam agrestes, & inhuanos vocat Strabo, & Trogus Pompeius, & quare, & num. 65.
 46 Asturianorum barbaros mores refert Ammian. Marcellinus.
 47 Iberi, Cantabri & Gallaeci, quibus olim moribus fuerint.
 48 P. Joan. Mariam elegantissima verba de agrestibus, & feris moribus Hispanorum antiquorum.
 49 D. Joan. Marianus laudatur, & a reprehensione Fr. Joan. à Ponte defensatur.
 50 Indos non esse veros homines, nec capaces Fidei Christiana, aliqui falso, & erronee principio detectionis Novi Orbis disseminarunt.
 51 Indorum primò dexterorum feritas effecti, ut illi, & reliquias multa dama inferrentur, & de omnibus in ruseptione, & progressu Fidei, & morum politiorum parum speraretur.
 52 Indorum natura, & differentia penitus animadversa, fidel, & quarundam artium capaces, reperti sunt.
 53 Indorum capacitas, & docilitas, & in Fida suscepit pietas, & progressus multorum Scriptorum testimoniis, & argumentis confirmatur.
 54 Indi possunt dicere malitiæ & nostris illud Job, cap. 15. Ergo vos estis soli homines, Sc.
 55 Fr. Julianus Garces Tlascalenus. Episcopus laudatur.
 56 Epitropha Fr. Juliani Garcesii Episcopi Tlascalenensis ad S. P. Pauli III. pro Indorum defensione p. 6, & eleganter scripta ad literam ponitur.
 57 Indorum parvula bona, & suavem indolem habent, & Hispanis pueris docilius, & frugaliores sunt, & num. 63.
 58 Evangelium ex praeceto Domini omnibus indistinctè genibus, & nationibus predicari juberet.
 59 Ecclesie porta nulli est claudenda, qui ex fide spontanea baptismum petat, & num. 80.
 60 Satanicæ est vox eorum, qui Indos incapaces faciunt salutis eternæ, & quo fine introducunt.
 61 Indor, qui incapaces esse dicunt, eos parum traharunt, & agnoverunt.
 62 Indis gravissima damna inferunt, & intulerunt, qui eos esse incapaces affirmant.
 63 Spiritus, & sensuum vivacitatem in Indicis paucis reperitur.
 64 Indi majore, quo magis feri, & viriosi sunt, eo magis ad Fidei rauderi debent.
 65 D. Jacobi prædicatione Hispani ad Fidem conversi.
 66 Sertorius qualiter delaserit Hispanos cerva fatidica, & quibusdam Indis abstinuit, quod nimis spuri, & equaliter essent.
 67 Inca Yapanqui cur Chilenses subigere sui Imperia desiderit.
 68 Indi si, ut oportet, in Fide instruantur, forte non minores fructus, quam Hispani præstabant.
 69 Indorum ruditatis, & barbaries multis rationibus excusat.
 70 Indi Mexicanoi quibus picturis pro literis uterentur & plura de eorum artibus & ingenio.

- 110 Nationes plures corpora ad effetus varios pingunt, aut ringunt, & ceteris corporibus.
 111 Britanni præ ceteris corpora radebam, & glasto inciebant.
 112 Maritalis epigram. de cœruleis Britannis agens exp. ponitur.
 113 Julii Caesar, locus lib. 3. de bello Gallico exponitur, & clementatur.
 114 Romani Imperatores triumphantes corpora minio illinire solebant.
 115 Alfonsi Aragon. Regis dictum notabile.
 116 Zigantes Afri, Hiperborei, & Ethiopes, Duci, & Samnitæ varii coloribus corpora pingebant.
 117 Nationes quadam natura imberbes, ibid.
 118 Dominum verum rerum suarum habent infantes, papilli, & furiosi.
 119 Barbaris natura necessaria inest, ut a sapientioribus regantur, qui tamen Barbarorum commodis magis quam suis propiscere debent.
 120 Seruitutem Barbarorum quomodo explicet D. Thom. & an a naturali, vel a gentium iure originem ducat.
 121 Autores plurimi recentur, qui agunt de natura seruitutis Barbarorum ab Aristotele considerata.
 122 Barbaros posse ut feras venari, & occidi, quoniam & quando intelligendum sit.
 123 Aristotelis ad infernum damnati doctrina, legibus, & moribus Christianis prevalere non debet.
 124 Aristot. dam dixit homines barbaros, & servos venari posse, forsitan Alejandro Magno assentari voluit.
 125 Bella ab Alejandro Magno, & Romanis, ampliando Imperii cupiditate innocentibus illata, non laudantur, nec laudari potuerunt Augusti, & Elii.
 126 Naturalis ratio non patitur, alterum cum alterius justitia locupletatur.
 127 Mala non sunt facienda, quamvis inde eveniant bona.
 128 Bellorum strepitus, & strages non præstat congruum medium prædicationi, & conversioni Barbarorum.
 129 Romanorum bella, & Imperium vi, & iniuria magis quam jure & ratione constitisse, plurimi traduntur.
 130 Educatio recta, & continua doctrina, quolibet homines, quantumvis barbaros, cultos, & politicos reddere valet.
 131 Indi successori non poterit, quod primo aspectu Hispanos, & eorum equos, navigia, literas, & alia juventutis mirari sint.
 132 Nova queque, & repente conspecta quamvis pusilla, continenter admirationem inicitunt, & de calo missa creduntur cum Seneca & Tertulliano.
 133 Naturale est magis nova, quam magna mirari.
 134 Literarum usus non solum Indi Occidentales, verum & Orientales, & aliae nationes caruerunt.
 135 Mexicanici literarum loco picturis utebantur.
 136 Peruviani chordis versicoloribus, multis nodis distinctis pro literis utebantur, & Arithmeticam suo modo peritissima callebant.
 137 Albani ultra centum numerare neciebant, in reliquis que ad urbanitatem, & culturaem pertinebant, propterea ignari.
 138 Thracæ ad quatuor usque numerare diciderunt.
 139 Meteides tota ingenii captu vix ad quinque numerare potuit.
 140 Vestes Hispanie populi, olim, Romanos ambulanter, valde mirari sunt.
 141 Eclipsi Luna Indos à Columbus deceptos mirum non est, cum idem ferme militibus Romanis acciderit.
 142 Panonicorum legionum mirabilis casus ex Luna eclipsi contingens verbis Cornelii Taciti recensetur.
 143 Indi Mexicanoi & Peruviani compiti, & politici erant.
 144 Huaynacapac Peruviorum Imperator à debellandis quibusdam Indis abstinuit, quod nimis spuri, & equaliter essent.
 145 Inca Yapanqui cur Chilenses subigere sui Imperia desiderit.
 146 Hispanorum quorundam quanta esset olim ruditatis, & spureties.
 147 Hispani olim capillorum longitudine obtestabantur, & illos, ut leonis jubar, sine ullo artificio quibant.
 148 Indi si, ut oportet, in Fide instruantur, forte non minores fructus, quam Hispani præstabant.
 149 Indorum ruditatis, & barbaries multis rationibus excusat.
 150 Indi Mexicanoi quibus picturis pro literis uterentur & plura de eorum artibus & ingenio.

Hæc sunt, qui pro fulcendo & defendendo dō prædictio titulo, qui ex ruditate, & incapacitate Indorum desumitur, magis urgere, & præstare videntur; & sed nihilominus gravissimi alii, & eruditissimi viri reperiuntur, qui cum absolute, & generaliter sumptum, parum firmum, & securum esse arbitrantur. Inter quos caput extulit & Episcopus de Chiapa, prolixis, & repetitis apologetis, & antapologetis contra Ginesium Sepulvedam, hoc eruditè defendens præcipue in replicat. octavo object. & in tractat. comprob. fol. 66. & in responsion. quam coram Imperatore Carolo V. Barchinonæ fecit adversus orationem Episcopi del Darien, que habetur apud Anton. de Herrera in sua hist. gener. Ind. decad. 2. lib. 4. cap. 4. & 5. & idem docet Cajet. in 2. 2. quest. 66. artic. 8. ad 2. Ubi deplorata dama sub hoc barbarismi prætextu miseris Indis illata, D. Sot. in 4. dist. 5. quest. unic. art. 10. pag. 272. & lib. 4. de justit. & iure art. 2. quest. 2. Victor. in select. de Ind. 1. part. ex n. 20. Gregor. Lop. in 1. 2. tit. 23. p. 2. glos. 2. col. 2. 3. 6. 14. Joseph. Acost. omnino videns lib. 4. de procur. Ind. salut. cap. 3. 4. & lib. 2. c. 5. Fr. Anton. à Corduba in questionario, Menchac. lib. 1. quest. illust. cap. 10. ex num. 4. uisque ad 14. & in præfatione à n. 4. Domin. Bañez in 2. 2. quest. 10. art. 3. col. 533. vers. Arguitur tertio, Fr. Emman.

sint ad meliorem frugem, si alliantur, & edocantur, converti, & sensim persuasi ad rationis plenum usum traduci: Ut in Anthropophagi, inquit tam in Orientali, quam in Occidentali Indicis regionibus hoc nostro seculo Jesuitarum opera factam videamus. Et idem ostendit ipse Majol. eodem 1. tom. col. eq. 19. pag. 439. docens, nulla adeo stupida ingenia nasci, qua soletaria non possint maximum in modum excoli, & ad tantam frugem pervenire ut maximis ipsa natura ingenis comparari possint.

Quo sit, t. ut praedictis Barbaris, tamquam propriis, & veris hominibus naturale & commune omnium hominum jus servandum etiam esse videatur, quo inspesto omnes aequi liberi, & rerum, ac provinciarum nostrarum domini nati sumus, l. manumissiones, l. ex hoc iure, D. de justit. & iure, l. libertas 4. D. de stat. bom. cum aliis, que in nostra specie considerat Domin. Soto dict. lib. 4. de just. & iure, art. 2. quæst. 2. & Menchaca d. cap. 26. n. 5. & 5.

Etenim t. cum summus ille rerum Opifex, ac Paren Deus, nos omnes creaverit, non ipsi nos, ut habet in Psalm. 99. vers. 3. Nihil t. illis imputandum est, qui altiore, aut acutiorer mentem ariperem non potuerunt, vel meliorem, & elegantiorer formam assumere, aut hanc vel illam cœli, aut soli plagam sortiri: t. ex cuius situ, & intemperie multoties animi quoque virtus & morum feritas, aut ruditas generali solet, ut bene docet Joan. Boemus de morib. omn. gent. lib. 3. pag. 184.

Et ostendit t. Ulpianus in l. quod si poli 3. q. qui mancipia, vers. Presumptum, ff. adil. edit. dum ait: Presumptum etenim est, quosdam servos bono esse, quia nationis sunt non infamare, quosdam mal. s. videri, quia ea natione sunt, que magis infamis est. Circa cuius illustrationem plura more suo congerit Tiraquel. in l. 7. connub. n. 12. & seqq. in tract. de nobilit. cap. 12. per tot. Marcus Mantius in glossar. iur. clas. 17. cap. 32. num. 1. Chasan. in Catal. glor. mund. part. 2. consid. 24. Menoch. de presump. lib. 1. quæst. 16. num. 28. & lib. 6. presump. 58. & n. 1. Fr. Joan. a Ponte in conven. Monarch. lib. 4. cap. 1. pag. 214. & Franc. Jurec. in notis ad Symmach. lib. 1. epist. 88. p. 70. Ubi t. adducit Aminian. Marcellin. lib. 14. bistor. qui cum Simonide Lyrico docet: Beate perfecta ratione viator ante alia patriam convenient esse gloriosam: & Rutil. Claud. lib. 1. itinerar. ubi de Romanorum laudibus agens, sic inquit:

O quantum, & quoties possem numerare beatos Nasci salici, qui meruere solo, Semina virtutis demissa, & tradita calo Non posse alii digni esse locis.

Secundò facit, t. quia si ob solam sylvestris vita consuetudinem, & ingenii feritatem, ruditatem, sive barbariem licet Indis bellum inferre, & eos inter virutem redigere, dominioque, & imperio suarum rerum, & provinciarum private; idem quoque in reliquis ferè universi Orbis nationibus licuisse probandum est, ut bene adverturnt Doctores suprà relati. Quoniam etsi falsum sit, t. atque à Christiana religione alienum, quod quidam nimis generaliter tradunt, homines scilicet initio nascentis mundi per sylvas, & campos

erraticam vitam degisse, nec uero inter se sermonis, aut juris vinculo cohaessisse, cum sacra docecent Pagin. t. Adam a quo omnes originem dū. 17. cimus, sapientissimus, & eloquentissimus fuerit, & sine dubio non peius serui posteros suos bestiarum more vagari. Quin potius t. Cain. ejus filius materialē etiam civitatem adieccasse legatur, ut observat Laclant. Firmian. lib. 6. de diuin. iustit. 10. & eo non relato Card. Bellarm. 1. 2. contr. 2. lib. 3. de latit. cap. 5. in fin. Majol. in dieb. Canic. 4. tom. coll. 4. p. 252. & novissimum Calist. Remit. de lege Regia in initio, n. 18. p. 6.

Aduic tamen receptissimum, & vulgarissimum est, & absque uero periculo affirmari potest, t. sequentibus seculis, ubi genus humanum augeri, & in variis regionibus migrare, & dividit 19. coepit, ita naturam rerum tulisse, ut homines in agris passim bestiarum more vagarentur, & sibi vieti ferino, rectisque sylvestris abditi vitam propagarent, nec ratione animi quidquam sed pleraque viribus corporis, administrare nondum divine religionis, non humani offici ratio colebarunt, nemo legitimas viderat nuptias, non certos quisquam insperaverit liberos, non ius æquabile quid utilitatis haberet, accepérat. Ita propter errorem, atque incitiam cœca ac temeraria dominatrix animi cupiditas, ad se explendam viribus corporis abutebatur, perniciossimis satellitibus, quousque ab aliquibus, qui primitiores, & sapientiores esse ceperant, reli-

qui rudiores: primò, propter insolentiam reclamantes, deinde rationem, atque orationem studiosius audientes, edocti, & persuasi tandem sunt in urbes congregari, ex feris & immanibus mites & mansuetos reddi, & ad unamquamque rem uitilem, atque honestam induci, ut his propè verbis M. Tul. Cicer. scriptum reliquit lib. 1. de invent. & in orat. 32. pro P. Sexto, post medium, pag. mibi 475. cui consentiunt Plutarch. de pl. cit. Philosoph. lib. 1. cap. 7. Virgil. lib. 8. Aeneid. de primis Italia gentibus loquens: Horat. in arte Poet. circa finem. Vitruv. lib. 2. cap. 1. Joan. Boem. in prefatione ad lib. de morib. gent. Chasan. in Catalog. glor. mund. part. 12. considerat. 72. Si manc. de Republ. lib. 1. cap. 13. num. 3. 6. & sequent. Tapia de vera homin. nobilitat. lib. 2. pag. 187. col. 2. elegantissime Joan. Mariana de Rege. & Reg. inst. lib. 1. cap. 1. Forcat. in l. omnes populi, num. 1. de justitia & iure: Asin. in præf. iudic. tit. de mod. proced. in civil. cap. 2. num. 2. Fr. Joan. Torquemada in Monach. Ind. lib. 1. cap. 22. & lib. 3. cap. 1. & 2. & ante omnes antiquissimus Poëta T. Catus Lucretius lib. 5. de nat. rerum, sic inquietus:

Et genus humanum multo fuit illud in arvis Darius, ut decuit, tellus quod dura creasset Multaque per column Solis solventia lustra Volgicagan vitam trahabant more ferarum. Nec robustus erat curvi moderator aratri. Quisquam, nec scibai ferro molier arva. Nec nova defodere in terram virgulta, nec altis Arboribus veteres cultro decidere ramos. Quod Sol arque imbræ dederant, quod terra crearat Sponte sua, satis id placabat corpora donum, Nec dum res igni scibant tractare, nec uiri Pellibus, & spoliis corpus vestire ferarum. Sed membra atque carnos monteis, sylvaque colebant, Et fructus inter condebanit squallida membra, Verba ventorum citare, imbreque coalit.

Nec

Lib. II. Caput VIII.

183

Nec commune bonum poterant spectare, nec ullis Moribus inter se scibant, neque legibus uti, Quod cuique obliterat prædo fortuna forebat Sponte sua, sibi quisque valere, & vivere doctur. Et Venus in sylvis jungebat corpora amantium, Et manum mira fructu virtute, pedumque Consolabatur tylosstris secula ferarum, Missilibus saxis, & magno pondere clavis, Multaque vinebant, virabant paucia latrabis, Seigerisque parei subiis sylvestris membras Nuda dabant terra nocturno tempore capti, Circum se foliis, ac frondibus involventes, &c.

Quæ priscorum hominum feritas, & cœca barbaries in aliquibus provinciis & regionibus prius, in aliis posterius, & magis ac minus coli, & temerari coepit. Pluresque t. etiam hodie reperiuntur, quæ vix humana rationis usum perceperisse videntur: ita ut non inepit dicere portuerit Joann. Boter. in relat. univers. 4. part. lib. 3. pag. 65. admitti non posse eorum Scriptorum definitiōnem, qui barbaros eos populos nominant: Quorum mores longe à ratione, & communi hominum vita abesse reperiuntur. Nam si hoc, t. inquit, ultimum verum est, Graci potius, Latini & similis, qui nunc politiè vivunt, barbari appellandi sunt, cum illo numero pauci diversam ab innumeris aliis gentibus vitam agant, quæ adhuc in antiquo illo barbarismo persistunt.

Et revera t. semper illud obtinuit, ut aliae nationes alia barbara videantur, ut jam dudum apud Laertium lib. 1. de vita Philosoph. cap. 9. ostendit Anacharsis t. qui cuidam objicenti, quid esset barbarus: Certè, inquit, apud Athenienses, sed vicissim Athenienses barbari sunt 26 apud Scythas. Quinimum Graci t. omnes nationes generaliter Barbaras, & barbariam appellabant, ut post Homer. Plat. & Epinom. observat Strabo lib. 14. Et quod plus est, Plautus sepè 27 ipsos Latinos, qui inter prudentiores, & sapientiores habitu sunt, eodem nomine donat, & Italian Barbarian appellat, ut eruditè observat Lambin. in illud prologi Asinatæ: Demophilus scripsit, Marcus vertit Barbaræ & Cuculion:

Pezzuli, heus pezzuli, vos saluto lubens,
Fite mea causa Lydi Barbari.
Et Mostellæ:
Non enim haec pulsis fugas opifex opera fecit
Barbarus.
Et in Pænulo:
Hoc pinguis fuit duro in Barbaria boves.

Germani t. etiam, Saxones, & alia gentes Septentrionales, ut fuerint Sarmati, Pannoni, Hungari, Poloni, Suevi, Eruhi, Russiani, Britanni, Gothi, Alani, & similes, que hodie quantum spectat ad humanitas cultum, merito nulli rationi cedunt, plurimas vincunt, adeo feræ, & barbaræ non multis abhinc seculis censebantur, ut forsan in ipsis nostris Indis, Æthiopibus, deterioris nature viderentur, ut constat ex illarum Scriptoribus, & ex alio, que latissime post Cornel. Tacit. Strab. Procop. & alios tradit. Cœl. Rhodigin. lib. 18. lection. antiq. cap. 21. Thom. Boc. lib. 7. de sign. Eccles. cap. 4. lib. 10. cap. 13. & lib. 20. & 7. & lib. 22. cap. 11. & Fr. Thomas à Jesu de procur. omn. gent. salut. lib. 1. cap. 11. pag. 37. & lib. 4. 1. part. cap. 1. Inter quos Seneca lib. de gubernation. num... Germani, inquit, errant incertis sedibus, sunt apud eos perpetua by-

mes, solum infuscandum, nulla ades, venationibus vivunt, ubicumque nox fessos laboribus deprehendit, cubant sub frondibus, aut in speluncis foveant, non habent domos, sed casas foliis, & culnis contestas. Incole circumaguntur chorizantium more in congelato mari vivitantes carne ferina, gens nuda, & pellibus solum ferarum vestita, & properat vallis despectaque ab omnibus. Et Fortunat. lib. 3. ad Falcem Episcop. Nannetens. sic t. de Sa-²⁹ xonibus ab eo conversis, & mansuetis scribit:

Militibus alloquis agrestia corda colendo
Munere Fadicis de grege nata seges.
Aspera gens Saxo, vivens quasi more ferino
Te medicante sacram bellua reddit ovem.

Rheginus quoque, qui sub ann. M. LXXV. vixit, idem de Hungaris his verbis scribit: Vivunt Hungari non hominum, sed belluarum more, carnibus, ut fama est, crudis vescuntur, sanguinem bibunt, corda hominum, quos capiunt, particula- timent dividentes, veluti pro remedio, decorant, nulla ratione flentur, aut miseratio afficiuntur. Et Eginthus Caroli Magni scriba in ejus vita, sic de omnibus Germanie nationibus loquitur: Saxones sicut omnes ferè Germaniam incolentes nationes, & natura feroci, & cultui demonum dediti, non ræque religioni contrari, neque divina, neque humana jura vel pollicere, vel transgrexi in honestum arbitrantur.

Ceteri quoque populi ad Borcam positi, qui Germanis t. Orientaliores sunt, & ab antiquis 30 communis nomini Seythe vocabantur, secundum Strabon. lib. 11. & Diodor. Sicul. lib. 5. cap. 9. eadem barbarie, & rusticitate laborabant, teste Herodot. lib. 4. qui sic ait, Nulla sunt Seythi urbibus, nulla mania strata, domos secum ferunt, ut post Homer. Plat. & Epinom. observat Strabo lib. 14. Et quod plus est, Plautus sepè singuli, equestres sunt sagitaril, nos pane vivitantes sed ex pecoribus, pro domibus plastrabat, quidam imbellis alioqui futuri, & ad dicimandum inhabiles.

Quod respexit t. Horat. lib. 1. Ode 35. dum 31 eos profugos appellat; & lib. 3. Ode 24. dum canit:

Campistres melius Seythæ,
Quorum plastræ vagas ritæ strabum donos
Vivunt, & rigidi Geta:
Immetata quibus jugera liberas
Barbarus.
Hoc pinguis fuit duro in Barbaria boves.

Et de Battavis ejusdem Germanæ populis, 32 qui nunc, ut plerique placent, Hollanti nominantur, narrat Cornel. Tacit. lib. 20. nimis agrestes, inlegantes, retricosque fuisse. Unde natum est Proverbium t. Auris Batav., quod Erasmus pro 33 pingui, crassaque, & induta interpretatur, illud Martial. adducens lib. 6. epig. 82.

Tu ne es, tu ne ait, ille Martialis,
Cujus neguitias, jocosque noscit
Aurem qui modo non habet Batavam.

Ubi Domit. Calderin. Raderus & Marcius plura notarunt, & conductit Lucan. lib. 1.

Vangiones Batavique truces, quos are recurvo
Stridentes, acutæ tubæ.
Bæotus t. etiam, licet in Gracia finibus siti 34 essent, ea ingenti ruditate, & crassitate fuisse com-

memorantur, ut hoc nomine proverbiali figura ignavi, stolidi, & supini homines notari solerent, & quidquid insulsum esset, ac scutum, id Baeticum diceretur, iuxta illud Horatii lib. 2: epist. 1.

Baetum in crasso jurares aere nasci.

Et Plutarch. In comment. de esu car, qui ipse Baetus scribit, ab Atticis notatos Baetos tamquam brutos & stupidos, ac pingues, tradit plura Erasm. in adag. Baeticum ingenium; & in adag. Baetissare; & in adag. Baetica auris; & Carolus Stephan. in dictio, verb. Baetica. Unde † non inani conjectura dicere possumus Hispano nostro sermone vocem illam Baetos induciam, quā ebrios, & voraces homines significamus, l. 5. tit. 8. part. 7. ut benē obseruat Fr. Joan. a Ponte in convent. utriusque Monarch. lib. 3. cap. 4. pag. 27. quāvius D. Sebastian. Covar. in Thesaur. ling. Hispan. aliam etymologiam commiscatur, & Beodo quasi Bevido dictum interpretetur.

36 In Asia quoque † praecipue provinciae erant Phrygia, Mysia, Caria, Lydia, ut tradit Cicero in oration. pro Flacco, quæ tamen, eodem ibidem testante, barbarici, feritatis, & ruditatis nomine māle semper audierunt, ita ut non nisi flagris & verberibus ad doctrinam, & bonos mores allici possent, quod locum fecit adagiis, Phryge verberatus melior, Mysiorum ultimus, Cum Caro Carizas, Lydas in meridiem, Lydas in plantiem provocas. De quibus optimè agit M. Varro lib. 6. de ling. Lat. Athen. lib. 12. Erasmi in eidem adagii: Cœl. Rhodig. lib. 2. lec̄t. antiqu. c. 14. Lordin. in Act. Apostol. cap. 28. vers. 1. Puent in dict. conven. Monarch. lib. 2. c. 11. §. 2. pag. 144. 37 & c. 26. §. 3. pag. 272. Ubi ajunt, † has nationes per antroniam Barbaras appellans, iuxta illud Horatii:

Gracia barbaræ lento collisa duello:
Et Maronis:

Barbarico postes auro spoliisque superbit.

Quod de Phrygia recte accipiunt, interpretes: Ita ut † museum quoddam instrumentum ab eisdem Phrygiis inventum, quo tristitia tempore utebantur Tibia Barbara diceretur, quod respexit Horat.

Sonante mixtum tibiis carmen lyra;
Hac Lydium illis Barbarum.

39 Et similiter Imperatores † Barbaricarios eos nominarunt, qui vestibus Phrygio more acu pictis & deauratis utebantrū, † ut appareat lib. 1. de fabric. in Cod. Theodos. l. 1. Cod. de excus. artif. ubi docissimus Cujacius l. 1. Cod. de prepos. agent. in reb. & l. 1. Cod. de privil. schol. & observat Pancitulus in notitia utriusque Imperii lib. 2. c. 83. fol. 173. Donat. sup. Virg. 2. Aeneid. Brisson. & Calvinus de verb. jur. verb. Barbaricarii, & Turneb. lib. 5. advers. c. 25. Ubi adverbit, † hos ipsos, Phrygiones etiam dictos, quod Phryges vestes auro intexere, & acu pingere primi instituerint. Quod etiam notavit Alexand. ab Alexand. lib. 4. Genial. cap. 8. Polidor. Virgil. lib. 3. de invent. rer. c. 6. Chasan. in Catal. glor. mund. part. 11. consid. 34. & D. Sebast. Covarr.

in dict. Thesaur. ling. Hispan. verb. Franjas. Ubi † ben. considerat, hinc forte apud Hispanos vo- 42 cem Franjas, & Franjones originem ducere.

Has & alias plures majoris & minoris Asiae provincias hodie † occupant Turcae, qui etiam 43 tunc, cum in Scythia pererrabant, & nunc quoque, cum adeo late Imperii sui terminos exten- disse compertunt, ita Barbari, & feroce natura sunt, ut nulla gens magis efferaata, crudelis, libidinosa, infida, ac truculenta reperi possit, quaque pejoribus, & durioribus legibus ac moribus vitam agat; ut post Laonicum Calchocon- dilam, & alias qui de rebus Turcicis scrip- sere, bene narrat Fr. Hieronym. Roman. in lib. de Repub. Ture. Joan. Boter. in relat. univers. 2. part. lib. 4. ex pag. 184. Busbequius in relat. sua legat. ad Tarcas: & Simon Majol. in diib. Cas- nical. tom. 4. collog. 5. pag. 337. cum seqq.

Denique ne in his plus temporis conteramus, Afrī, † Galli, & nos ipsi Hispani olim non mihi 44 nori barbarie, ruditate, & feritate labore direcebamus quam hodie Indi, quos quidam haec tantum de causa servos efficiunt: illic enim de eis generaliter scribit Cicero in epist. ad Quintum Fratrem: Quid si te sors Afris, aut Hispanis, aut Gallis präficiet in manibus, ac barbaris nationibus, tamens esset humanitatis tuae consulare eorum commodis, & utilitatis salutique servire.

Et de † Hispanis in specie, praecepit Asturibus, Gallacis, & Vasconibus, agens Strabo lib. 3. geograph. eos agrestes vocat, & inhuanos ea ratione addita, quæ longe magis pro Indis militare videtur, sic enim inquit: Agrestis autem eorum immanitas non solum ex ipso bellandi usi, verum etiam ex alia locorum longinuitate provenit. Longinquæ enim ad eos est navigatio, longinquæ etiam itinera, cunque nullis communicaunt adveni, quæ inter homines communia sunt, abedere, & omnem exsuerunt humanitatem. Et postea eodem libr. immansuetos, sylvestres, & alienos à moribus humanis cosid. Hispanos appellat. Idem facit Trogus Pomp. lib. 44. sua hist. in fine, dum ait: Nec prius perdonata provincia jugum Hispani accipere poterunt quam Cesar Augustus perdonato Orbe vicitrix ad eos arma transtulit, populumque Barbarum, ac ferum ad cultorem vi- ta usum traductum in formam provincie rededit.

Et Ammian. Marcellin. bella Lapitanorum cum Asturibus memorans tempore Imper. Joviani, & Valentiniani, quod fuit anno Christi CCC. LXIV. & sequenti, sic ait: Asturiani h̄is contermini Bar- 46 bari in discursu semper expediti, veloces, vivere que assuti rapinis, & cedibus paulisper pacati in genuinis turbines revoluti sunt.

Alia quoque similia † de Iberorum, Cantabrorum, & Gallicorum moribus reperirentur apud Cœl. Rhodigin. dict. lib. 18. c. 22. & alios, post quos noster Joannes Mariana † lib. 1. histor. 48 Hispan. c. 6. sic inquit: Veteres Hispani moribus fuere rudes sanguini, & sine more, feris propriora quam hominibus ingenia, secreti etiam inter tormenta tenaces, inquieto animo, corporum celeritate maxima, dediti religiosis, & sapientia statim abhorrentes; rametis ingenio maximo; quod translati in alias provincias declaratum; neque mentis perspicuitate, neque memoria laude, ac ne orationis quidem compite ab illa gente superari.

Armis aliquando adversus hostes, quam consilio meliores fuerunt, cultu vita aggressi, velch copioso magis, quam exquisito, vino parcellimo, aqua se- potu contenti vitam propagabant, adversus sor- tes severi, in adversas humani & hospitales.

Quia omnia verba transcribere volui, quoniam priora tantum recensens, † hunc nostræ aetatis auctorem, judicio meo gravissimum & ele- gantissimum, graviter hoc nomine reprehendi. Fr. Joan. à Ponte in dict. conven. Monarch. lib. 3. c. 21. pag. 134. Quasi proprie nationi-injuriam irrogaverint, eam ruditatis, & feritatis incusus, Quod ipse multis argumentis depellere tentat, cum Alfonso Maramotos in lib. de Academ. Hispan. cum tamen constet eo in capite Marianam plura de laudibus, quam de vita Hispanorum dixisse. Nec vere isto illa antiqua ruditas verti debet, quia illi atati magis quam in genti tribuenda videtur, & tunc reliqui ferè nationibus communis erat, ut ex superioribus patet. Ut omissam hæc eadem, quæ in Marianâ nota, & alia longè graviora, ipsum Fr. Joan. fatigari, & Hispanis objere, lib. 1. c. 2. §. 3. pag. 10.

50 Tertio, † pro supradicta sententia confirmatione, & contraria refectione considero, falsum utique esse, & semper fuisse; quod quidam primi illis detectionis & conquestiōnēs hujus Novi Orbis temporibus, prava suggestione dissemunarat, videbatur, Indos non solum barbaros esse, ut aliae nationes, de quibus diximus, sed prorsus inhumanos, stupidos, atque amenes, & per montes, & agros ferarum more vagantes, ita ut vix hominum appellatione digni videbantur, & omnino incapaces essent Fidei Christianae percipienda, & retinenda. Etiam in lib. 1. c. 2. aliiquid horum prima facie censerit potuisse, inspecta natura, & feritate Indorum, qui in primis insulis, quas dicunt, de Barlovento, reperti sunt, & aliorum, quos Caribes, & Canibales appellamus, atque hoc colore multa damnatio miseric Indis generaliter a militibus irrogata fuerint, qui eos bestiarum instar tractabant, onerabant, & spoliabant, gravissimum hac propter impedimentum eorum conversionis generantes.

51 Re tamen postea maturius, & penitus † inspec- ta, & pīs ac religiosis viris à Regibus nostris commissa, manifeste constitit, non esse omnes Indos eadem lance trucidandos, cum alii, & quidem numero plures, politican vitam agerent, & pro captu suo propriis legibus, ac Regibus ci- viliter gubernarentur, ut in cap. sequent. dicimus, ac plane nullos adeo usu rationis & intellectus carere, ut ab hominum appellatione, & Fidei predicatione excludi deberent; quin potius plerosque eorum, si recte instituant, faciles admodum, & supra omnes alias gentes dociles esse ad Catholicam Fidem percipiendam, recipiendam, & retinendam, & ad quaslibet artes etiam liberales addiscendas, quas etiam ante Hispanorum adventum suo more, ac modo, in aliquibus regionibus plusquam mediocriter exercebant.

52 Quod † etiam multis exemplis, & argumen- tis latè probavit piissimus in Indos Chiapensis Episcopus in fine sua Apologia, fol. 17. & in re- plicat. 8. ad object. Sepulveda: Joseph. Acost. omni legendus, lib. 1. de procur. Ind. salut. c. 1.

Tom. I. de Ind. jure.

& 8. 17. & 18. cum multis seqq. & lib. 4. ca- pit. 3. c. 4. 5. & in histor. moral. Ind. lib. 6. c. 1. 8. & seqq. Ubi concludit, nullam nationem homi- num obsequiōnem esse, nullam subiectiōnem esseque Indos, præcipue Peruanos, & Mexica- nos, ingenio nequam duro & obtuso, sed potius docili & mansueto imitandi quidquid vi- derint mīrū cupidos. In quibus potentiam, & elegan- tissimum, graviter hoc nomine reprehendi.

Fr. Joan. à Ponte in dict. conven. Monarch. lib. 3. c. 21. pag. 134. Quasi proprie nationi-injuriam irrogaverint, eam ruditatis, & feritatis incusus, Quod ipse multis argumentis depellere tentat, cum Alfonso Maramotos in lib. de Academ. Hispan. cum tamen constet eo in capite Marianam plura de laudibus, quam de vita Hispanorum dixisse. Nec vere isto illa antiqua ruditas verti debet, quia illi atati magis quam in genti tribuenda videtur, & tunc reliqui ferè nationibus communis erat, ut ex superioribus patet. Ut omissam hæc eadem, quæ in Marianâ nota, & alia longè graviora, ipsum Fr. Joan. fatigari, & Hispanis objere, lib. 1. c. 2. §. 3. pag. 10.

53 Idem ostendit Thom. Boc. de sign. Eccles. lib. 7. c. 4. & lib. 8. c. 5. vers. 58. ubi de effera- tis Indorum gentibus loquens, quæ per nostros ad Fidem conversa fuerunt, inquit, Ac sanè nunc illi populi mansuetudine, docilitate, religione, ac bonis moribus nos saperant; & lib. 16. c. 3. vers. Hinc ut legitim, ubi per Episcopos & religiosos viros Indorum ruditatem & feritatem emenda- tur, siue commemoratione.

Idem tradunt Joan. Boter. in relat. univers. 4. part. lib. 3. pag. 58. 96. & seqq. Dom. Bañez in 2. 2. quaest. 19. art. 10. vers. arguitur tertio: Fr. August. Davila in 4. hist. Mexic. lib. 1. c. 30. pag. 109. & c. 42. Fr. Emanuel Roderie in quest. regual. tom. 2. quaest. 99. art. 4. pag. 222. Fr. Al- phonso, Ferdinand, in histor. Ecclesi. nostr. tempor. lib. 1. c. 21. Fr. Greg. Garcia de Ind. orig. lib. 3. c. 4. §. 5. & c. 5. & & novissime ac Fr. Joan. Torquemad. in Monarch. Ind. lib. 11. 12. 16. & 17. per tot. ubi Indos à tarditatis & feritatis nota defundant, & plurimorum facta leges, mores, & instituta recentent; quæ cum præceptis Decalogi, & aliorum nationum legibus in multis convenienter, & eos nullo modo ingenii, & Catholica Fidei expertes fuisse convincunt, sed magna ex parte prudentes, subtile, acutos, pios & religiosos, & regendi, ac gubernandi arte usquequaque non imperitos. Idem etiam in sua ge- nerali hujus Novi Orbis historia passim præstat Anton. de Herrera, & præcipue decad. 3. lib. 2. c. 18. & seq. decad. 4. lib. 10. c. 1. & 9. lib. 8. c. 3. lib. 9. c. 12. ubi politiam, & mores Mexi- canorum, Iacatanorum, Chiapanicum, Nicaragu- sium, & aliarum provinciarum Novæ Hispaniæ commemorat, & decad. 4. lib. 1. c. 10. & seqq. ubi agit de Indis Terrefirmæ, & lib. 5. c. 9. ubi de moribus Malurorum, & decad. 5. lib. 4. c. 1. & seqq. ubi de moribus Peruanorum.

54 Et ante omnes luculentet ac eodem argumen- to disseruit † Reverendiss. Pat. Julianus Garecius ex Dominicano Ordine, primus Ecclesiæ Tlaxcalensis Episcopus, qui cum maxima religio- ne, & eruditio pollexeret, & pluribus annis inter Indos Novæ Hispaniæ versatus fuisse, ac proinde idoneitatem eorum, & injurias, quas sub praetextu incapacitatis immerito patiebantur, si- mul explorasset, & deplorasset, piam & quam- dam,

Aa
dam,

dam, & elegantem epistolam misit ad Paulum III. fœc. recordationis S. R. E. P. anno 1536. in qua multa verè, ac graviter de coruendis Indorum moribus, ingenio, docilitate, & in Fidem Catholicam propensione, & professione recensuit, quam non pigebit candidis & Christianis lectoribus ob oculos ponere, quoniam maximè ad nostrum institutum conducit, & cùm à supradictis Auctoribus multum laudetur, à Fr. Augustin. Davila dumtaxat refertur dicit. cap. 42. ea igitur sic habet.

Sanctissimo D. N. Paulo III. Pontifici Maximo, Fr. Julianus Garces, Ordinis Predicatorum, Episcopus primus Tlaxcalensis in Nova Hispania Indianarum Casaris Caroli, salutem sempiternam dicit.

Quæ circa novellum gregem, Ecclesiæ sanctæ aggregatum, tibi (Beatissime Pater) acquisitum neverim, declarare non pigebit quatenus exultare valeat spiritus tuus in Domino salvare. Et ne prologi longa enarratione, tibi præcipue, qui tot, ac tantis totius Orbis negotiis præsidere debes, fastidium generem; rem ipsam in valvis aggredior. Nulla tamen sunt obstinationes orthodoxæ fidei infestæ, aut pervicaces, (ut Ju-dei, & Mahometani) Indorum parvuli. Christianorum decretæ non hauriunt modo, sed exhausti, ac veluti elibunt: citius hi, & alacrius articulorum Fidei seriem, & consuetas orationes, quam Hispanorum Infantes ediscunt, & tenent, quidquid à nostris traditur. Aluntur intra Monasteriorum ambitum per suas classes, & con-tubernea per scholas & doctrina ex ditioribus trecenti, quadrigenteni, quingenteni, & sic de singulis ordinant, secundum magnitudinem civitatum, & oppidorum. Non elanosi, non jurgiosi, non litigiosi, non inquieti, non discoli, non tumidi, non injuriosi, placidi, pavidi, disciplinati, ad magistros obtemperatissimi, obsequiosi ad sodales, non querulosi, non mordaces, non contumeliosi, omni prorsus virtu (quo nos tristes pueruli scatent) liberi, secundum quod illa ætas patitur, ad liberalitatem propensissimam; utrumque unius, vel multis des, nihil interest, quia quod uni darum est, singulis impartiendum curant. Parcimonia mirabilis, non bibaculi, non gulosi, ingenita, & velut innata modestia ac disciplina. Siquidem videri est, eos ordinatè, seriatimque incidentes, seu sedere, seu stare jubeantur, seu flexi poplitibus prostreri ad pulvinaria. Præter suum Tlacuali (sic enim communem escam appellant) post panem, seu Tlaxcali, nihil obnoxie flagitantes. Habent enim & nostraros numeri in donis Spiritus Sancti præceptores tantum intrabunt: quia multi sunt vocati, pauci verò electi. Restat igitur, ut nulli apertum, quod vidit Joannes in Apocalypsi, ostium claudamus, quia ille, qui habet clavem David, qui aperit, & nemo claudit, solus novit numerum electorum in felicitate superna. Nulli ergo hominum, qui ex fide spontanea petat Baptismum, Ecclesia est porta claudenda, iuxta August. sermon. 15. de verb. Apost. Cyprianum super hac re citantur. Nullum ergo retrahat, quæso, ab hoc opere falsa talium assertio, qui diabolici investigati suggestionibus, incapaces religionis nostra asserunt Indos istos.

Hæc

60 Hæc certè vox † Satana est, & dolentis dæmonis suum subversum iti cultum, ac ex avaris-simorum Christianorum faubus erumpens; quorum tanta est cupiditas ut stirps ejus explore volentes, rationabiles creaturas ad Dei imaginem factas, bestias, & jumenta esse contendant, nullo alio fine, nisi ut quibus illarum cura commissa est, nulla si liberandi eas è ravidissimis manibus cupiditatibus sua: quia potius illarum obsequio uti pro arbitrio permittant. Quis enim tam impudenti animo, ac perficata fronte incapa-tes fidei asserere auder, quos moechanicarum artium capacissimos intuemur, ac quos etiam ad ministerium nostrorum redactos bona Indolis, fideles & solentes experimur?

Etsi quando (Beatissime Pater) tua sancti-tas aliquem Religiosum † virum in hac de-clinare sententiam audierit, etsi eximis integritate vita, vel dignitate fulgere videatur is: non idè quicquam illi hac in te prester aucto-ritatis, sed eundem patrum, aut nihil insudas se in ilorum conversione certo certius arbitre-tur, in eorum addiscenda lingua, aut investigan-dis ingenii patrum studuisse perpendat. Nam qui in his caritate Christiana laborant, non frus-traria in eos jactare retia caritatis affirmant; illi vero, qui soliditudini dediti aut ignavia præ-pediti, neminem ad Christi cultum sua industria redu-xerunt, ne inculpari possint, quod inutiles fuerint, quod propriæ negligentiæ virtutem est, id in-fidelium imbecillitatem adscibunt, veramque suam desidiam false incapacitatem impositione defen-dunt: ac non minorem culpam in excusatione committunt quam erat illa, à qua liberari con-siderantur.

61 Leuit. 17 namque summe istud hominum genus talia asserentium, hanc Indorum miseri-ram turbam, nam aliquot Religiosos retrahunt, ne ad eosdem in Fide instruendos profi-ciscantur. Quamobrem nonnulli Hispanorum, qui ad illos debellandum accedunt, horum fretri judicio, illos negligere, perdere, ac macrare, opiniari solent non esse flagitium. Unde appetat, quod hoc Satan ille, humani generis hostis, in lucis Angelum transfiguratus invenit, ut gentium illarum differendo fidem, sibi exhibitum cultum conservet. Nunc vero de horum sigillatum homi-num ingenio, quos vidimus ab hinc decen-nio, quo ego in patria conversatus, eorum potius perspicere mores, ac ingenia perscrutari, testifi-cans coram te (Baptissime Pater, qui Christi in terris Vicarium agis) quod audiui, & manus nos-træ contrectarunt de his primogenitis ab Ecclesia, per quæcumque ministerium meum in verbo vite, quod singula singulis referendo, id est, paribus paria, rationis optime compotes sunt, & **62** integræ sensus & capitï: sed † insuper nostrati-bus pueri istorum, & vigore spiritus, & sensuum vivacitate dexteriori in omni agibili, & intelligibili præstantiores reperiuntur. De majoribus **63** quod barbatà à feritate, ac crudelitate ultra humanum modum fuerint, audivi: utpote an-tropophagi, id est, humanarum carnium voratores, truces, ac cruenti: sed quanto crudeliores, & inimiores fuere, tanto acceptius Deo holocaustum offeretur, si bene convertantur: cuius pars maxima nos sumus, si tales erga eos extiterimus verbo, & exemplo, mano, lingua, Tom. I. de Ind. jure.

quales eos nobis, si in similius casum incidissemus, voluissemus habere. Luctifacere animas eorum laboremus, pro quibus Christus fu-dit sanguinem. Barbarum eis, & idolatriam obijicimus, † quasi meliores habuerimus patres⁶⁵ nostros a quibus ducimus originem, quoisque B. Jacobus Apostolus eisdem predicavit, cos-que ad Fidei cultum convertit, ex pessimis optimis reddens: unde tot clarissima Martyrum, Doctorum, & Virginum lumina emicuerunt, quos hic longum esset, & non necessarium re-censere. Quis dubitat, durante seculo, multos ex his sanctissimos futuros, & omni virtute conspicuos? Numquid Sertorius † apud Hispanias rex agente, submissa est cerva, qua fatidica putaretur? Ecce cervam, id est, brutum animal Hispani prophetassim, id est, fatidicam, ac Deam adorabant. Feritas Hispanorum quondam tanta erat, ut Silius Italicus ex Italica Bætica civita-te oriundus, dicat de majoribus suis eulogium inclyatum:

*Prodigia gentis animi, & properare facilima morte.
Namque ubi trascendit florentis viribus annos,
Impatiens ubi, spernens venisse senectam
Et fatus modus in dextra est;*

Viratus ille, quem teste Justino (de Gentilis) late loquor) Hispania habuit clarissimum Du-cem, pastor erat armamentarius. At post † Christi⁶⁷ nismus susceptum cum fide veram nobilitatem hereditate possidemus, tot milites, tot Du-ces præclarissimos, quibus & Roma Imperato-ribus usa, mirum in modum crevit, ac in id, quod de ea audivimus, provecta est. Si tam † in-⁶⁸ cultura, & veribus errorum ob sita Hispania ante Apostolorum prædicationem, posteâ tales fructus, sive in seculo, sive in Ecclesia parturi-vit, quales futuros nunquam ante credidissent, quia haec miratio dextere Excelsi: dent mihi tales pro eodem Omnipotens Dei, ac Domini liberatoris cunctorum auxilio, favore, & pa-trocinio, mirabile fortasse Indorum populum in hoc novo mundo reperto futurum. Num-quid (ait Isaías) abbreviata est manus Domini, ut salvare nequeat? quo tempore Sertorius in Hispania apud semiferos homines Romanorum Dux erat, literas Hispani, & Græcas & Latinas noverant, ab his nationibus subjugati: veru-tamen est, quod si Hispania proprias vites agno-visse (ait Troglus) numquam Romanis colla-didisse: literas ergo Hispani didicerant, nec eorum linguam minus calabant, & semibarba-ri adhuc erant. Quid mirum, † si miselli isti in ⁶⁹ extremo terrarum margini constituti nullo cul-torum hominum commercio, nullas usque ho-die literas assecuti, belluarum instar essent, nul-lum animal habentes pro vœctura, ipsi aselli bi-pedes omnia ruri, domique vestientare, nulla ex-teriorum hominum notitia, nullo cultu, aut vici-tu, aut vestitu, aliquip humanae vita ornamenti prædicti, nullo literarum commercio, nullo vehiculorum, aut navigiorum usu, in-culti essent, ac penè barbari. Si omnibus iis prædicti Hispani, tales prisco tempore extitere, quid de his desperandum, cum de nobis à nostris minimè desperatum sit, cum in ea regione tam illustres viri evaserint in utroque homine? Ecce

Aa 2 sic

sic benedicitur omnis homo qui timet Dominum, ait Psalmista, & sequitur: Er Videas filios filiorum, qui sunt homines novi mundi indigenae, qui Fide, & virtutibus eos, quorum sunt ministerio, ad Fidem conversi, forte superaturi sunt. Et quoniam eos penitus + literas non deditis prædixerim, palinodiam canopingeant enim, non scribent, id est, non literis, sed imaginibus utebantur, si quid absentibus seu tempore, seu loco memorabile vellet significare. Quod & Lucanus insinuat in hac verba.

*Phenices primi, famæ si creditur auti,
Manuram rufibus vocem signare figuris,
Nondum flumineas Memphis contexere Biblos
Noverat, & saxis tantum volvaresque feræque.
Sculptaque serubant magicas animalia linguis.*

Nunc vero tanta est ingenui eorum felicitas (de pueris loquor) ut & Latinè, & Hispanè scribant, nostris pueris eleganter: Latinè sciunt, atque loquantur non minus quam nostri, qui 71 se ejus rei studio dedidere: Confessiones + ab eis fiunt, que vel maxime novellis in Ecclesia difficultatem afferunt, & arduitatem praefert, ubi fides præcipuum locum tener, cum secreta cordis extrinsecus revelantur, ac alteri pandantur lapsus humani, & peccata non minori perspicuitate ac veritate, quam à Christianis natis (ne dicam propensiori) earumque frequentia gaudent, in modo aliqua vel minus enucleata, vel à confessoriis forsitan non intellecta, que semel confessi sunt, examissum reperire spontaneè non ventur columbinæ sanè simplicitate: ut quoad confessiones apud illos totus annus habetur, ut Quadragesima inter nos, disciplinas ordinarias, & à pueris, idest, flagella, non modo tentientes, sed & ultra suscipientes, clam tempore & loco, ultra communies, que fiunt in die Veneris sancti, & omnibus sexis feriis anni. Quodque adhuc difficilius existimat à nostris (qui nec in abiciendis quidem concubinis dicto parant prælatorum) tantù facilitate uxorum pluritatem abiciant, quas in paganismō habuerant, uniceque contenti, ut miraculi instar sit. Furta, quorum consuetudo (de parvulis loquor) gentilium est, apertissime pro confessione accusant. Non restitutionem recusant, aut procastinant. Construunt Ecclesias magnas, quas armis Regis adornant, conventus Fratrum protectorum suorum, & domos devotorum mulierum ab Imperatrici Domina Elisabeth missarum, quibus bono animo dant suas filias, sicut Fratribus filios, ut ex ipsis quantocius sancta Ecclesia augatur. Cum indigent aqua, ad Fratres cum oblationibus veniunt, processiones pertunt, Idem similiter faciunt pro pueris infirmis, peccantes Evangelium sibi dici, & manus sacras super ipsos imponi. Cum infans nascitur, ad Sacramentum Baptismi suscipiendum à patre, vel matre portatur, & quando moritur ad Fratres concurrunt ut sepeliantur. Cum viresclit uxori non Christianam, illam ad Baptismum ducit & mulier virum, ut dispensentur ad modum Christianorum, & pater filium, mater filiam, frater fratrem, & vicinus vicinam. Quo circa quæ per me ipsum, & à fide dignis Religiosis

personis de fide, & moribus istorum acceperim, compendo dicam.

Rogatus quidam cur, extra tempus Quadragesima confiteri veller? respondit: Se ægritudine pressum spopondisse confessionem Deo, si evaderet, idem voti reum confiteri debere.

Item aliis, ad quid tam citò confessionem repeteret, à confessore rogatus, qui sciret, eum paulo ante alii confessum: respondit: Verum eidem esse; sed quod confessorem eum non plenè intellexisse suspicatur, repetere se velle confessioem: insuper & postea nonnullorum recordatum fuisse peccatorum, que fassus antea non fuisset.

Petrus quidam, & Jacobus Neophyti ex pri-

moribus eorum, post confessionem Sacra-

mentum, imaginaria visione, duas videte videbantur

vias: olidam alteram, alteram adoramentorum,

atque rosarium referant: contemplatosque Magdalena & Catherinam; quarum simulacra ex pictura didicerant, fecida dicentes, quam ante tenebatis, via est: rosarium spiramne odo- ra, quam sequimini post Baptismum. Quod in conspectu decem millium animarum animoso & ferventi sermoni referentibus, multi Baptismum petierunt.

Qua nocte Salvator noster, secundum Ecclesia representationem, natus est: Gloria in excelcis Deo à cantantibus lingua sua auditum est à pluribus. Cum tamen hymnus iste tunc in eorum linguam conversus non esset, ut post: unde arguitur, non humana industria, sed divina virtute miraculum accidisse.

Anhelanti cuidam violentia comprimere puel- lam, ait illa: Numquid non Christianus es tu? Cui respondenti, sum: hoc quod agis (addi- cit illa) Christiana pietas prohibet. Quo audito, ille ab incepto protinus resilivit.

In quadragesima admittimus pro Religione haberit jejunium, cum ægritudine laboraret, nullo modo persuaderi potuit à Christianis, ut carnis vesceretur.

In confessione se accusavit eorum quidam, quod cum propriam cognosceret uxorem, alterius, cuius ardebat desiderio, recordatione fuerit voluptuosus allactus.

Rogatus fuit à quodam religiosus quispiam utrum orare deberet in sacris misteriis, an cessa- re, atque attentius Verba Divina auscultare?

Alius similiter auditio, quod Judas inconfesus, & impoenitens laqueo vitam finiverit, ait confessori: Ego sum Judas, qui etsi confessus fuerim, non integrè tamen, idem confessionem repetendam putavi.

Duo alii ex rubore peccatum pessimum in confessione occulantes, ob nimiam ægritudinem pressi, fassi Sacramentaliter crimen, compunctionis, & lacrymarum imbre perfusi, utroque morbo absolti sunt.

Christianæ eorum, maritum Gentilem sortita, rogat, num Baptismum acceperit? illo abnuente, debitum, in modo indebitum maritale negat, quoque lavacro sancto perfusum videtur.

Plures confessi ex eis non absoluti, vel quia in fornicatione erant, vel quia restitutionem procrastinarent, quantocius adimpleto confessoris pres-

prescripto recurruunt, & se representant pro ab- solutione, quod mea opinione, fidei non exiguum argumentum est.

Si confessio eisdem ex occupatione confessoris, aliave causa denegatur, dolent, flent, genituque ostendunt Sacramenti famam, sitimque justitia.

Plusculi post Baptismum petunt baptizari quibus, cum Christiana religione id non licere, dicunt, respondent: Scimus id quidem, sed tunc non credimus, aut verba baptizatoris non intelleximus.

Martinus vocabatur, qui in extremis paulo antequam decederet, assistenti matri ait: Sede parentis, nonne vides fratres advenire cum Cruce, & Dominum quandam per magnificam lineam mihi Rosarii offerentem.

Cum in Thecoacam agerent Christiani in hospitio primum, essentque alio profecti, ait quidam ejus oppidi indigena sociis: Nunc maxi- mè Christiana religione fratres vivendum est, cum soli simus, & testes Fidei nostræ Christianæ non habemus.

Sed dices, nullo teste res gesta probatur, quasi & testes ipsi mentiri non possint. Rursum in iudicio humano res est nullius ponderis, aut momenti. Quasi vero super hoc humanum iudicium requiramus, & non Divinum potius admiri- remur, quo velut Omnipotens in novo nascentis Ecclesie cœspite, fructum promittere, ac miracula suscitare, quæ apud Sanctos, quos ab antiquo venerant Ecclesia, penitus florire. Suffragatur tamen huic nationi, maximè hic mos dupli- ci causa: tenuitate virtus, vilitate, & sim- plicitate vestitus, humilitas & obedientia genti- innata, quibus nulla regiones mundi abundant sicut ista.

Quia explicuisse videor, + Beatissime Pater, quæ mea dicere, quæ tua audire intererat, super emporio Indico, id est, cartum commercio- rum, quæ Creator & Plasmator omnium sua prævidentia præparaverat in termino jam laben- tis seculi, in quo fno sacerdotium devenerunt, reliquum est contestari Sanctitatem tuam, Paule Beatissime, Doctor Gentium ne tantam na- tūrus occasionem, segniis, aut torpori locum des, quominus id agas ut omnes nos commonefa- cias, exhorteris, excites, atque promoveas, ne in tam excelsi Opificis opere dormitare, sed vigilare, & non segniter agere studeamus. Hoc tibi ipsi imprimis persuades, Sanctissime Pater, velim, ex quo Evangelii veritas in mundum effulgere co- pedit, id est, nostra felicitas declarari, quoque Dei in filios per gratiam liberationis adoptati sumus, post promulgamur per Apostolos duces, ac præceptores nostros salutis viam, nihil unquam pensi majores (quod sciam ego) in Ecclesia exiitisse Catholica, quām hac apud Indos talentorum dispensatio. Si enim pro cadiis fragilibus hujus misera vita rebus tantopere laboramus, quanto magis nisi debemus universi, te- due, Paule Beatissime Pater, ne oblata in præsentiarum opportunissimam bene gerende rei fa- cultatem desidia, ac negligentiæ nostra perdamis? Videant universi in Apostolico peccore nihil gra- tiis insidere, quām huic tanto negotio vi omni, & nisu, nutu, voce, voto, te velle fideles

tuos excubare, adesse, vigilare. Quia parte nobis Verbi ostium (ut ait Apostolus) apertum est, il- luc plurimos operarios destinare, quò in secun- do hujus Indiae cœspite centeno consurgat spela fructu, quæ divitem spem alat, charitatem augeat, fidem sustinet. Tanto idololatras alacri- ri animo & ampliori ardore certemus ad nostræ professionis vexilla colligere in Asia, quanto Turcarum in Europa seviram in nostris amplius cernimus debæchari. Hinc aurum eruamus ex visceribus fidei Indorum, istud aurum mittamus in subsidium militum nostrorum, longè am- pliores ab India terminos à diabolo arripiamus, quam ipse cum Mahumentanis suis nobis subducat ex Europa. Duplici demonum iutro arietate quatamus, ut hinc ab eorum possessione anti- quæ indigenas eruamus, & insti auro eruto, eosdem ab Europa filiis excludamus. Promoveantur, Rex Christe bone, fidelium tuorum termini, + Isaiae vaticinium implesarjam. Ecce 73 isti de longe venient; ecce illi ab Aquiloni, & mari: & isti de terra Australi. Laudate cœli, & exulta terra, jubilate montes laudem, quia consolatus est Dominus populum suum: & pauperum suorum miserabitur. Et dixit Sion: Dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei. Et infra: Leva in circuitu oculos tuos, & vide, isti congregari sunt venerant tibi. Egó vivo (dixit Dominus) quia omnibus his velut ornamento vestitis, & circumdabis tibi eos quasi sponsa: quia deserta tua, & solitudines tue, & terra ruina tua nunc angusta erunt pro habitatoribus, & longe fugabuntur, qui absorbent te. Si tanta diligenter + Dominus Jesus Christus, Deus ac li- 74 berator noster, Thomam Indos adire persuadet contentem, ac dicente: quicunque mitte me, prater quam ad Indos: & Bartholomæum, qui ibidem dämones mirabiliter torsit, Indosque ad Fidem convertit, eorum divitias respues, ac Fi- dei Evangelica potiores auro fodinas, quas se- querentur, ostendit: & te, Sanctissime Pater Imperatore tuum Detin imitari, amulari, comitari convenit, cum illum milites suos Apostolos in Indos destinantes ac pene urgentem videoas. Sed dices. Non credit Idololatra Christo, non par- rebunt Evangelio. Crediderunt (inquit in ges- tis Apostolicis Lucas) prædicante Paulo, quotquot prædestinati erant à Deo ad vitam æter- nanam.

Nullus certè non credit ex prædestinatis. Quām vero libenter Fidem suscipiant, predica- tores reverentur, & audiunt, Ecclesiæ edifi- cent, religiosis subdantur Indi istius Novæ Hispaniæ, testes sumus omnes, qui inter eos ver- sati sumus: de valde autem distantibus ab hujus provinciæ terminis, à venerabilis Patre Fratre Bernardino de Minaya, nunc Priore sancti Domini hujus civitatis *Tenaxitlan*, seu Mexico, verum habemus testimonium, qui cum duobus sociis religiosis usque in Provinciam de Nicara- gua, viam trecentum leucarum, & amplius pe- rogravit, idololatras docendo, idola confringendo, & comburendo, vexilla Regis Christi erigendo, & Ecclesiæ fundando. Ad quæ omnia libentissimos, & promptos Indos (qui num- quam viderant Religious prædicantes eis) in- venit: Baptismum spontaneè petentes, cum lau-